

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-284/24 - 1

Υπόθεση C-284/24

Αίτηση προδικαστικής απόφασης

Ημερομηνία καταθέσεως:

23 Απριλίου 2024

Αιτούν δικαστήριο:

High Court (Ιρλανδία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

12 Απριλίου 2024

Ενάγων:

LD

Εναγόμενοι:

Criminal Injuries Compensation Tribunal

Minister for Justice and Equality

Ireland

Attorney General

[παραλειπόμενα]

Το HIGH COURT (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία)

[παραλειπόμενα]

[Παραπομπή του εθνικού δικαίου]

[παραλειπόμενα]

ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗΣ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 267 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

[παραλειπόμενα] [αναγράφονται οι διάδικοι]

[παραλειπόμενα] [Στάδια της εθνικής διαδικασίας που οδηγούν στη λήψη απόφασης περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος]

[παραλειπόμενα] αφού το παρόν δικαστήριο επιφυλάχθηκε στις 28 Ιουλίου 2023 επί της έκδοσης της απόφασής του σχετικά με την επίσημη αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης [παραλειπόμενα]

και αφού η γραπτή απόφαση, η οποία προσαρτάται στο παράρτημα της παρούσας, δημοσιεύτηκε ηλεκτρονικά στις 22 Μαρτίου 2024

και αφού οι διάδικοι [παραλειπόμενα] προσκόμισαν δικαιολογητικά έγγραφα προκειμένου να διευκολύνουν την υποβολή επίσημης αίτησης προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία επισυνάπτονται στην εν λόγω γραπτή απόφαση [παραλειπόμενα] [παραλειπόμενα] [παραλειπόμενα], συμπεριλαμβανομένων τριών ιατρικών εκθέσεων που περιγράφουν λεπτομερώς τις σωματικές βλάβες του ενάγοντος [παραλειπόμενα]

ΔΙΑΤΑΣΣΕΙ δυνάμει του άρθρου 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης την υποβολή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως των προδικαστικών ερωτημάτων που παρατίθενται [παραλειπόμενα] στη δημοσιευθείσα στις 22 Μαρτίου 2024 γραπτή απόφαση του [High] Court [παραλειπόμενα], τα οποία έχουν ως εξής:

[παραλειπόμενα] [επανάληψη των προδικαστικών ερωτημάτων που παρατίθενται κατωτέρω]

ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΕΛΛΕΙ την παρούσα διαδικασία εν γένει εν αναμονή της απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το παρόν δικαστήριο [παραλειπόμενα] επιφυλάσσεται ως προς το ζήτημα των δικαστικών εξόδων που προέκυψαν μέχρι σήμερα

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [ονοματεπώνυμο του γραμματέα]

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Κρίθηκε στις: 22 Απριλίου 2024

[παραλειπόμενα] [πληρεξούσιοι δικηγόροι των διαδίκων]

Το προαναφερόμενο παράρτημα

[παραλειπόμενα]

Το HIGH COURT (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία)

[2024] IEHC 171

[παραλειπόμενα]

22 ΜΑΡΤΙΟΥ 2024

[παραλειπόμενα] [εθνικός αριθμός πρωτοκόλλου]

[παραλειπόμενα] [αναγράφονται εκ νέου οι διάδικοι]

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΙΤΟΥΝΤΟΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

- 1 Η παρούσα αίτηση υποβάλλεται από το High Court of Ireland (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία) [παραλειπόμενα] (στο εξής: **αιτούν δικαστήριο**) [παραλειπόμενα]
- 2 [παραλειπόμενα] [λεπτομέρειες σχετικά με την κοινοποίηση]

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΔΙΚΗΣ

- 3 [παραλειπόμενα]

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ

- 4 Η παρούσα διαδικασία (στο εξής: **διαδικασία ενώπιον της Ολομέλειας**) αφορά αίτηση αποζημίωσης που υπέβαλε ο ενάγων ενώπιον του Criminal Injuries Compensation Tribunal (στο εξής: **Tribunal**) βάσει του συστήματος αποζημίωσης για σωματικές βλάβες που οφείλονται σε εγκληματικές πράξεις (στο εξής: **Scheme**).
- 5 Το Scheme αποτελεί έναν μη θεσμοθετημένο μηχανισμό βάσει του οποίου το κράτος εκπληρώνει επί του παρόντος τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων (στο εξής: **οδηγία περί αποζημίωσης**)¹. Ο πρώτος εναγόμενος, ήτοι το [Criminal Injuries Compensation] Tribunal, είναι το αρμόδιο κρατικό όργανο διαχείρισης του Scheme. Ο δεύτερος εναγόμενος αποτελεί κυβερνητική υπηρεσία αρμόδια να διασφαλίζει ότι το Scheme τελεί υπό την αποτελεσματική διαχείριση του Tribunal. Ο τρίτος εναγόμενος είναι το νομικό πρόσωπο που είναι υπόλογο εκ του νόμου για τις πράξεις του δεύτερου εναγομένου, των υπαλλήλων και/ή των αντιπροσώπων του. Ο τέταρτος

¹ Μολονότι το Scheme προϋπήρχε κατ' ουσίαν της οδηγίας περί αποζημίωσης.

εναγόμενος είναι ο οριζόμενος από το Σύνταγμα της Ιρλανδίας δημόσιος λειτουργός, [ο οποίος] ενάγεται υπό την ιδιότητα του αντιπροσώπου. Οι τέσσερις εναγόμενοι αποκαλούνται στην παρούσα «εναγόμενοι» και/ή «Δημόσιο».

- 6 Το ζήτημα που τέθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον της Ολομέλειας και κατέστησε απαραίτητη την υποβολή αίτησης προδικαστικής απόφασης βάσει του άρθρου 267 είναι το αν ο αποκλεισμός, από το Scheme, της αποζημίωσης για γενικές ζημιές (general damages), συμπεριλαμβανομένου του ψυχικού άλγους (pretium doloris), θίγει το δικαίωμα του ενάγοντος σε εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης. Όλοι οι διάδικοι ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου συμφωνούν ότι απαιτείται η υποβολή αίτησης προδικαστικής απόφασης βάσει του άρθρου 267.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

Η επίθεση

- 7 Ο ενάγων, διπλωματούχος μηχανικός λογισμικού που γεννήθηκε στην Ισπανία, έπεσε θύμα σοβαρής εγκληματικής ενέργειας στην Ιρλανδία, στις 12 Ιουλίου 2015, όταν υπέστη επίθεση στην οδό έξω από την κατοικία του από ομάδα ατόμων. Ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά τριών ατόμων, δύο εκ των οποίων ήταν ανήλικα, και τα άτομα αυτά καταδικάστηκαν για διάφορα αδικήματα που συνδέονται με την επίθεση. Ο ενάγων δεν κατόρθωσε να αναγνωρίσει τους ανήλικους δράστες.
- 8 Ως συνέπεια της επίθεσης, ο ενάγων υπέστη σημαντική και μόνιμη οφθαλμική βλάβη, καθώς και άλλες βλάβες. Οι λεπτομέρειες των βλαβών που υπέστη παρατέθηκαν στην αίτηση που υπέβαλε στο Tribunal για λογαριασμό του ο πληρεξούσιος δικηγόρος του ως εξής:

Ο (ενάγων) υπέστη επίθεση από ομάδα τεσσάρων ατόμων, τα οποία τον κλότσησαν δυνατά στο έδαφος και στη συνέχεια εξακολούθησαν να τον κλοτσούν ενόσω βρισκόταν στο έδαφος για περίπου 20 λεπτά. Ο (ενάγων) λιποθύμησε κατά τη διάρκεια της επίθεσης. Υπέστη αρκετές οφθαλμικές βλάβες, συμπεριλαμβανομένου ενός κατάγματος κόγχου στο κάτω μέρος του αριστερού οφθαλμού του, πολύ κοντά στο οπτικό νεύρο. Παρέστη αναγκαίο να υποβληθεί σε οφθαλμικές χειρουργικές επεμβάσεις και απώλεσε μερικώς την όρασή του από τον αριστερό οφθαλμό. Παρουσιάζει πλέον και διπλωπία λόγω της παρεκτόπισης οφθαλμικού μυός. Ο (ενάγων) υπέστη κάταγμα γνάθου και έσπασε ένα δόντι. Ο (ενάγων) υπέστη συνθλιπτική κάκωση στον αριστερό ώμο. Παρέστη αναγκαίο να τοποθετηθεί φάκελος ανάρτησης στον αριστερό ώμο του για ορισμένο χρονικό διάστημα και ο ώμος αυτός παρέμεινε μερικώς ακινητοποιημένος. Τραυματίστηκε επίσης στη μέση και στο στήθος. Ο (ενάγων) υφίσταται επίσης ψυχολογική κατάπτωση και υποφέρει από άγχος ως αποτέλεσμα της επίθεσης...

Ο (ενάγων) παρουσιάζει επί του παρόντος πόνο και μερική απώλεια της όρασης από τον αριστερό οφθαλμό. Εξακολουθεί να παρουσιάζει διπλωπία και στους δύο οφθαλμούς, ιδίως μετά την πρωινή έγερση. Ο αριστερός ώμος του παραμένει μερικώς ακινητοποιημένος. Υφίσταται συνεχή ψυχολογική κατάπτωση και υποφέρει από άγχος. Το δόντι του παραμένει σπασμένο....

Ο (ενάγων) απουσίασε από την εργασία του λόγω του περιστατικού...

Ο (ενάγων) απολύθηκε από την εργασία του και σήμερα είναι άνεργος»².

Η αίτηση του ενάγοντος βάσει του Scheme

- 9 Την 1η Οκτωβρίου 2015, ο ενάγων υπέβαλε αίτηση αποζημίωσης ενώπιον του δικαστηρίου βάσει του Scheme. Στις 14 Φεβρουαρίου 2019, κοινοποιήθηκε στον ενάγοντα η χρονολογημένη απόφαση του Tribunal (στο εξής: **απόφαση**) σύμφωνα με την οποία του αναγνωρίστηκε αποζημίωση βάσει του Scheme ύψους των 645,65 ευρώ (στο εξής: **ποσό αποζημίωσης**).
- 10 Η απόφαση ανέφερε, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Ο (ενάγων) υπέστη σωματικές βλάβες και ζημιές που οφείλονται σε βίαιη επίθεση και ξυλοδαρμό, στις 12 Ιουλίου 2015, στην πόλη του Δουβλίνου, όταν υπέστη επίθεση στην οδό έξω από το σπίτι του από ομάδα ατόμων, συμπεριλαμβανομένων ανηλίκων, κατά ορισμένων από τα οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη για διάφορα αδικήματα. Ο (ενάγων) δεν έχει λάβει αποζημίωση έως σήμερα.

Το Tribunal κρίνει ότι οι προβαλλόμενες καταβληθείσες δαπάνες σχετίζονται άμεσα με έγκλημα βίας και ότι η αίτηση εμπίπτει στις διατάξεις του Γενικού Scheme...

Το Tribunal επισημαίνει ότι ο (ενάγων) δεν έχει αξιώσει την καταβολή δαπανών που οφείλονται σε οδοντικές βλάβες.

Το Tribunal καταβάλλει ex gratia το ποσό των 645,62 ευρώ για τις δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε ο (ενάγων) που σχετίζονται άμεσα με τα καταγγελλόμενα εγκλήματα βίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων για τις οποίες υφίσταται κάλυψη.

Το Tribunal δεν έχει βάσει του Scheme τη δυνατότητα να αποκαταστήσει μετρητά που εκλάπησαν από τον (ενάγοντα) κατά τη διάρκεια της επίθεσης ή αποζημίωση για άλλες υλικές ζημιές ή βλάβες».

² Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον της Ολομέλειας του αιτούντος δικαστηρίου, ο ενάγων προσκόμισε τρεις ιατρικές εκθέσεις στις οποίες παρατίθενται περαιτέρω λεπτομέρειες για τις σωματικές βλάβες που υπέστη. [παραλειπόμενα]

- 11 Η επιστολή του Tribunal της 14ης Φεβρουαρίου 2019 δεν περιλάμβανε ανάλυση του ποσού της αποζημίωσης και τούτο ζητήθηκε προσηκόντως από τους πληρεξούσιους δικηγόρους του ενάγοντος στις 3 Απριλίου 2019. Με επιστολή της 10ης Απριλίου 2019, το Tribunal κοινοποίησε στους πληρεξούσιους δικηγόρους του ενάγοντος ανάλυση του ποσού της αποζημίωσης, η οποία είχε ως εξής:

«Τέλος αντικατάστασης άδειας οδήγησης	44,20 €
Δαπάνη για την αντικατάσταση γυαλιών οράσεως	339,00 €
Φάρμακα	28,82€
Νοσήλια	100,00 €
Έξοδα μετακίνησης	133,63€
Σύνολο	645,65€

- 12 Ο ενάγων είχε προσκομίσει αποδείξεις για δαπάνες ύψους μόνον 645,65 ευρώ και, ως εκ τούτου, το ποσό της αποζημίωσης ανταποκρίνεται στη συνολική προβληθείσα αξίωση για καταβληθείσες δαπάνες. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Scheme, το ποσό της αποζημίωσης περιοριζόταν στις καταβληθείσες δαπάνες του ενάγοντος και δεν αφορούσε αποζημίωση για τις λεγόμενες γενικές ζημιές, συμπεριλαμβανομένου του ψυχικού άλγους (*pretium doloris*), παρά τις σημαντικές και εμμένουσες σωματικές βλάβες που αυτός υπέστη κατά την επίθεση.

Η διαδικασία ενώπιον της Ολομέλειας

- 13 Ο ενάγων κίνησε τη διαδικασία ενώπιον της Ολομέλειας στις 2 Αυγούστου 2019 ζητώντας, μεταξύ άλλων:
- Να αναγνωρισθεί ότι το Scheme είναι αντίθετο προς την υποχρέωση που υπέχει το κράτος από την οδηγία 2004/80/EK του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 και/ή τα άρθρα 1 και/ή 3 και/ή 4 και/ή 7 και/ή 9 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, καθόσον δεν προβλέπει εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση λόγω του ότι αποκλείονται από το Scheme οι λεγόμενες γενικές ζημιές, συμπεριλαμβανομένου του ψυχικού άλγους (*pretium doloris*).
 - Να αναγνωρισθεί ότι ο ενάγων δικαιούται χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικού άλγους (*pretium doloris*) που υπέστη ως θύμα εγκληματικής πράξης τα δικαιώματα αποζημίωσης του οποίου το κράτος όφειλε να διασφαλίσει.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

- 14 Το Scheme αποτελεί μη θεσμοθετημένο διοικητικό σύστημα, το οποίο χρηματοδοτείται από ετήσιες και περιορισμένες επιχορηγήσεις σε μετρητά και αποσκοπεί στην καταβολή αποζημίωσης, στις ενδεδειγμένες περιπτώσεις, σε ζημιωθέντες λόγω εγκληματικών πράξεων.
- 15 Η ανάγκη δημιουργίας τέτοιου Scheme προέκυψε από το γεγονός ότι τα θύματα εγκληματικών πράξεων δεν διέθεταν πρακτικό και αποτελεσματικό μέσο προστασίας για τις ζημίες που υπέστησαν (λαμβάνομένου υπόψη επίσης ότι ενδέχεται να μην είναι δυνατή η εξακρίβωση της ταυτότητας των δραστών ή οι δράστες να μην διαθέτουν επαρκή κεφάλαια για την καταβολή αποζημίωσης εφόσον καταδικαστούν στην καταβολή της στο πλαίσιο άλλων διαδικασιών). Το ιστορικό πλαίσιο σύστασης του Scheme το 1974 περιλάμβανε τρομοκρατικές βομβιστικές επιθέσεις στο Δουβλίνο στα τέλη του 1972 και στις αρχές του 1973.
- 16 Από 1ης Οκτωβρίου 1972, τα πρόσωπα που υφίστανται ζημία λόγω εγκλήματος βίας εντός της δικαιοδοσίας του ιρλανδικού κράτους μπορούν να υποβάλουν αίτηση ώστε να κάνουν χρήση των μέσων προστασίας που προβλέπει το Scheme. Το Scheme συστάθηκε με σκοπό να είναι αντιληπτό από ένα πρόσωπο χωρίς νομικές γνώσεις ή με ελάχιστες νομικές γνώσεις και να μπορεί ένα πρόσωπο να υποβάλει ιδίω ονόματι αίτηση ενώπιον του Tribunal χωρίς να είναι απαραίτητη η εκπροσώπηση από δικηγόρο.
- 17 Το Tribunal συστάθηκε στις 8 Μαΐου 1974 προκειμένου να διαχειρίζεται το Scheme και να αποφαινεται επί των αιτήσεων σε πρώτο βαθμό και προϋπήρχε της οδηγίας περί αποζημίωσης. Το Scheme έχει τροποποιηθεί δύο φορές από τη σύστασή του, το 1986 (με τη μορφή που ίσχυε κατά τη διαδικασία ενώπιον της Ολομέλειας^[παραλειπόμενα]) και το 2021^[παραλειπόμενα].
- 18 Το άρθρο 1 του Scheme προβλέπει ότι μπορεί να καταβληθεί αποζημίωση για σωματική βλάβη «στην περίπτωση που η βλάβη σχετίζεται άμεσα με έγκλημα βίας...». Παρόλο που το Scheme προέβλεπε, στην αρχική μορφή του, την αποζημίωση των λεγόμενων γενικών ζημιών, συμπεριλαμβανομένου του ψυχικού άλγους (pretium doloris), η πρόβλεψη αυτή καταργήθηκε το 1986 επειδή επιβάρυνε οικονομικά το κράτος κατά τη διάρκεια μιας περιόδου βαθιάς οικονομικής ύφεσης.
- 19 Μετά την τροποποίησή του το 1986, το Scheme παρείχε τη δυνατότητα χαριστικής καταβολής ενός ποσού στα θύματα ως αποζημίωσης. Ειδικότερα, το άρθρο 6 αυτού προέβλεπε ότι θα χορηγείται αποζημίωση από το Tribunal βάσει του Civil Liability Act (νόμου του 1995 περί αστικής ευθύνης, όπως έχει τροποποιηθεί), πλην όμως δεν θα καταβάλλεται αποζημίωση:

(α) προς τον σκοπό του παραδειγματισμού ή της τιμωρίας ή για διακεκριμένη ζημία·

- (b) ως διατροφή παιδιού που γεννιέται από θύμα εγκλήματος κατά της γενετήσιας ελευθερίας·
 - (c) για την απώλεια της ζωής ή τη μείωση του προσδόκιμου ζωής·
 - (d) στην περίπτωση που το θύμα έχει αποβιώσει, προς όφελος της κληρονομιαίας περιουσίας του θύματος· ή
 - (e) για σωματικές βλάβες που προκλήθηκαν από 1ης Απριλίου και εφεξής ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης (η υπογράμμιση δική μας).
- 20 Το Scheme δεν επιβάλλει ανώτατο όριο στην καταβαλλόμενη βάσει αυτού αποζημίωση. Τα δικαστικά έξοδα δεν αποδίδονται βάσει του Scheme.
- 21 Το πρωταρχικό αμφισβητούμενο ζήτημα στη διαδικασία ενώπιον της Ολομέλειας αφορά τον αποκλεισμό της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης για τον πόνο και την ταλαιπωρία που υπέστη το θύμα λόγω σωματικής βλάβης και το αν ο αποκλεισμός αυτός είναι σύμφωνος με το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η οδηγία περί αποζημίωσης

- 22 Το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας τόσο σε υποθέσεις με εγχώριο χαρακτήρα όσο και σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα μέσω της παροχής «εύλογης και προσήκουσας αποζημίωσης», με την ακόλουθη διατύπωση:

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι στο πλαίσιο των εθνικών τους ρυθμίσεων υπάρχει πρόβλεψη για σύστημα αποζημίωσης των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας που έχουν τελεστεί στο αντίστοιχο έδαφός τους, το οποίο διασφαλίζει εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση των θυμάτων».

- 23 Οι αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας περί αποζημίωσης διατυπώνουν τους επιδιωκόμενους σκοπούς της ως εξής:

«(1) Ένας από τους στόχους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι η κατάργηση κάθε εμποδίου στην ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και υπηρεσιών μεταξύ των κρατών μελών.

[...]

(3) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999 υπογράμμισε ότι θα πρέπει να θεσπιστούν στοιχειώδεις ρυθμίσεις για την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, ιδίως όσον αφορά την πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη και στο δικαίωμα αποζημίωσής τους, συμπεριλαμβανομένης, μεταξύ άλλων, της επιστροφής των δικαστικών εξόδων.

[...]

(6) Τα θύματα εγκληματικών πράξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να δικαιούνται εύλογης και προσήκουσας αποζημίωσης για τη ζημία την οποία υπέστησαν, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο τελέστηκε η αξιόποινη πράξη.

(7) Δυνάμει της παρούσας οδηγίας θεσπίζεται σύστημα συνεργασίας για τη διευκόλυνση της αποζημίωσης των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα, το οποίο πρέπει να εφαρμόζεται στο πλαίσιο των ρυθμίσεων των κρατών μελών για την αποζημίωση των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας που έχουν τελεστεί στο αντίστοιχο έδαφός τους. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να συσταθεί μηχανισμός αποζημίωσης σε όλα τα κράτη μέλη.

(10) Τα θύματα εγκληματικών πράξεων συχνά δεν μπορούν να λάβουν αποζημίωση από τον δράστη της αξιόποινης πράξης, λόγω του ότι ο δράστης ενδέχεται να μη διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους για να ικανοποιήσει απόφαση αποζημίωσης ή διότι δεν μπορεί να εξακριβωθεί η ταυτότητά του ή να διωχθεί ποινικά.

Νομολογία της Ένωσης

- 24 Το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης έχει εξεταστεί περιορισμένα από το ΔΕΕ. Παρόλο που δεν υφίσταται νομολογία που να εξετάζει άμεσα και να επιλύει οριστικά το πρωταρχικό αμφισβητούμενο ζήτημα στη διαδικασία της Ολομέλειας, ήτοι το αν και σε ποιον βαθμό πρέπει να καταβάλλεται αποζημίωση για υλικές και μη υλικές ζημιές, συμπεριλαμβανομένης της ηθικής βλάβης, η πρόσφατη απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **BV** παρέχει χρήσιμη καθοδήγηση.

Εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση

- 25 Στην υπόθεση **BV**, το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την οποία ζητούσε, μεταξύ άλλων, να διευκρινιστεί αν η κατ' αποκοπήν αποζημίωση ύψους 4 800 ευρώ η οποία καταβάλλεται στα θύματα εγκλήματος σεξουαλικής βίας στο πλαίσιο του ιταλικού συστήματος αποζημίωσης συνιστούσε «εύλογη και προσήκουσα» αποζημίωση, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης.
- 26 Το ΔΕΕ έκρινε ότι, μολονότι η οδηγία περί αποζημίωσης δεν απαγόρευε την καταβολή κατ' αποκοπήν αποζημίωσης, το κατ' αποκοπήν ποσό των 4 800 ευρώ δεν φαινόταν να αντιστοιχεί σε «εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση» κατά την

έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2. Το ΔΕΕ, για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, διατύπωσε τις ακόλουθες αρχές:

- i. Τα κράτη μέλη διαθέτουν περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά το ύψος της καταβλητέας αποζημίωσης και τον τρόπο καθορισμού της αποζημίωσης αυτής. (σκέψεις 58 και 61)
 - ii. Η αποζημίωση πρέπει να καταβάλλεται από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου τελέστηκε η εγκληματική πράξη, μέσω εθνικού συστήματος αποζημίωσης «του οποίου πρέπει να διασφαλίζεται η οικονομική βιωσιμότητα, προκειμένου να εξασφαλίζεται εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση σε κάθε θύμα εκ προθέσεως εγκλήματος βίας». (σκέψη 59)
 - iii. Η «εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση», για τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης, δεν πρέπει κατ' ανάγκη να αντιστοιχεί στην αποζημίωση την οποία οφείλει να καταβάλει ο δράστης αξιόποινης πράξης. Η αποζημίωση αυτή «δεν πρέπει οπωσδήποτε να διασφαλίζει την πλήρη αποκατάσταση της υλικής ζημίας και την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που υπέστη το εν λόγω θύμα». (σκέψη 60)
- 27 Το ΔΕΕ διατυπώνει, επίσης, τα ακόλουθα «κρίσιμα στοιχεία» για την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης, τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τα κράτη μέλη προκειμένου να διασφαλίζεται ότι στα θύματα εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας καταβάλλεται «εύλογη και προσήκουσα» αποζημίωση:
- i. Ένα κράτος μέλος θα υπερέβαινε το περιθώριο εκτιμήσεως που παρέχει το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης, «αν οι διατάξεις του εθνικού δικαίου του προέβλεπαν αποζημίωση των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας αμιγώς συμβολική ή προδήλως ανεπαρκή σε σχέση με τη σοβαρότητα των συνεπειών που έχει για το θύμα η τελεσθείσα αξιόποινη πράξη». (σκέψη 63 – η υπογράμμιση δική μας)
 - ii. Η αποζημίωση που καταβάλλεται στα θύματα βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης «συμβάλλει στην αποκατάσταση της υλικής ζημίας και στην ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που υπέστησαν». (σκέψη 64 – η υπογράμμιση δική μας)
 - iii. Η συμβολή στην αποκατάσταση της υλικής ζημίας και στην ικανοποίηση της ηθικής βλάβης «μπορεί να θεωρηθεί “εύλογη και προσήκουσα” αν αντισταθμίζει, σε κατάλληλο βαθμό, τα δεινά τα οποία υπέστησαν». (σκέψη 64 – η υπογράμμιση δική μας)
 - iv. Το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης δεν απαγορεύει την καταβολή κατ' αποκοπήν αποζημίωσης, εφόσον το ποσό μπορεί να ποικίλλει «αναλόγως της φύσης του διαπραχθέντος εγκλήματος»

προκειμένου να αποφευχθεί αποζημίωση που είναι «προδήλως ανεπαρκής». (σκέψεις 65 και 66)

v. Η κατ' αποκοπήν αποζημίωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «εύλογη και προσηκούσα» αν καθορίζεται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η «σοβαρότητα των συνεπειών» που έχει για τα θύματα η διαπραχθείσα αξιόποινη πράξη (σκέψη 69).

vi. Η αποζημίωση πρέπει να συνιστά «προσηκούσα συμβολή στην αποκατάσταση της υλικής ζημίας και στην ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που αυτά υπέστησαν». (σκέψη 69 – η υπογράμμιση δική μας)

- 28 Στην υπόθεση **BV**, ο γενικός εισαγγελέας επισήμανε ότι η καταβολή αποζημίωσης βάσει της εν λόγω οδηγίας διέπεται από διαφορετική ratio και λογική σε σχέση με την επιδίκαση αποζημίωσης βάσει των διατάξεων περί αδικοπραξίας του εθνικού δικαίου. Σύμφωνα με τις διατάξεις περί αδικοπραξίας του εθνικού δικαίου, ο δράστης καταδικάζεται κατ' αρχήν στην πλήρη αποκατάσταση ή ανόρθωση της ζημίας και το ποσό της αποζημίωσης θα πρέπει να αντιστοιχεί, όσο το δυνατόν περισσότερο, στην πλήρη αντιστάθμιση της ζημίας που υπέστη το θύμα. Ωστόσο, η λογική της αποζημίωσης που παρέχεται σύμφωνα με την οδηγία περί αποζημίωσης είναι η λογική μιας (γενικευμένης) κρατικής (χρηματικής) ενίσχυσης προς θύματα εγκληματικών πράξεων, η οποία δεν έχει έρεισμα σε κάποιο είδος πταίσματος των αρχών του κράτους μέλους.
- 29 Στην υπόθεση **BV**, ο γενικός εισαγγελέας επισήμανε περαιτέρω ότι, μολονότι η απαίτηση περί εύλογης και προσηκούσας αποζημίωσης θέτει ένα όριο στην εξουσία εκτίμησης των κρατών μελών, το όριο αυτό είναι εντούτοις ένα «απαλό άγγιγμα». Συνεπώς, η οδηγία περί αποζημίωσης παρέχει αναμφίβολα στα κράτη μέλη έναν βαθμό εξουσίας εκτίμησης κατά τη διαμόρφωση των αντίστοιχων συστημάτων αποζημίωσης. Ωστόσο, στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίσουν το πεδίο εφαρμογής των οικείων συστημάτων αποζημίωσης για θύματα εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας ώστε να αποκλείεται πλήρως η αποζημίωση για μη υλική ζημία, συμπεριλαμβανομένης της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης.

Μη υλική ζημία

- 30 Στην υπόθεση **BV**, το ΔΕΕ δεν διευκρίνισε την έννοια της «μη υλικής» ζημίας. Μέχρι σήμερα, φαίνεται ότι η έννοια αυτή δεν έχει εξεταστεί από το ΔΕΕ στο πλαίσιο της οδηγίας περί αποζημίωσης.
- 31 Ο όρος «μη υλική» ζημία έχει τύχει δικαστικής εκτίμησης από το ΔΕΕ, σε ορισμένο βαθμό, σε περιπτώσεις στις οποίες αξιώνεται αποζημίωση βάσει του άρθρου 340 ΣΛΕΕ και στο πλαίσιο προστασίας δεδομένων.
- 32 Στην υπόθεση **Ευρωπαϊκή Ένωση (εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) κατά Kendrion NV** (υπόθεση C-150/17, ECLI:EU:C:2018:612), η οποία αφορούσε αγωγή αποζημίωσης βάσει του άρθρου

340 ΣΛΕΕ, ο γενικός εισαγγελέας εξέτασε λεπτομερώς την έννοια της μη υλικής ζημίας στη σελίδα 12 των προτάσεών του. Στα σημεία 105 επ., ο γενικός εισαγγελέας επισήμανε:

105. Η κατά το άρθρο 340 ΣΛΕΕ αποζημίωση αποσκοπεί στην –στο μέτρο του δυνατού– επαναφορά των περιουσιακών στοιχείων του ζημιωθέντος στην κατάσταση που βρίσκονταν πριν από την παράνομη συμπεριφορά του θεσμικού οργάνου της Ένωσης.

Ως εκ τούτου, περιουσιακές απώλειες που αποτελούν άμεση συνέπεια της ως άνω συμπεριφοράς θα πρέπει κατά κανόνα να αποκαθίστανται διά της καταβολής του ισόποσου των απωλειών αυτών.

106. Ωστόσο, κάτι τέτοιο [υπολογισμός του ισόποσου των απωλειών] είναι αδύνατον στην περίπτωση των μη περιουσιακών, ή μη υλικών, ζημιών. Στην πλειονότητα των εννόμων τάξεων, η έννοια της «μη υλικής» ζημίας παραπέμπει σε μορφές άυλης ζημίας, η οικονομική αποτίμηση της οποίας είναι δυσχερής, δεδομένου ότι δεν υπάρχει –εν στενή εννοία– συγκεκριμένη αγοραία αξία αυτής. Τυπικά παραδείγματα τέτοιων ζημιών αποτελούν η ψυχική οδύνη, η συναισθηματική κατάπτωση, η χειροτέρευση της ζωής ή των σχέσεων. Κατ’ ουσίαν, στην έννοια αυτή εμπίπτουν διάφορες μορφές σωματικής και/ή ψυχολογικής βλάβης.

[...]

108. Εάν θεωρηθεί, σε οποιαδήποτε υπόθεση, ότι η πλέον προσήκουσα μορφή επανόρθωσης είναι η χρηματική (και όχι συμβολική) αποζημίωση, ο προσδιορισμός του ποσού που πρέπει να επιδικαστεί δεν είναι εύκολο έργο. Σε μια τέτοια υπόθεση, το αρμόδιο δικαστήριο οφείλει να προσδιορίσει το ποσό εκείνο που θα ανταποκρίνεται μεν επαρκώς στη ζημία που υπέστη ο ζημιωθείς, χωρίς όμως να συνιστά υπέρμετρη τιμωρία για τον υπαίτιο της παράνομης συμπεριφοράς. Ελλείψει προφανών ή γενικώς αποδεκτών οικονομικών δεικτών, την κρίση του δικαστηρίου μπορεί να καθοδηγήσουν μόνον γενικές αρχές, όπως για παράδειγμα η αρχή της επιείκειας, της δικαιοσύνης και της αναλογικότητας, αφενός, και της προβλεψιμότητας, της ασφάλειας δικαίου και της ίσης μεταχείρισης, αφετέρου.

109. Είναι επομένως αναπόφευκτο να παρέχεται στο δικαστήριο ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, αφενός μεν, για να αποφασίσει περί της ύπαρξης μη υλικής ζημίας, αφετέρου δε, για να εξεύρει τον καλύτερο τρόπο επαρκούς αποζημίωσης αυτής και –οσάκις κριθεί αναγκαίο– για να καθορίσει το ποσό που θα πρέπει να επιδικαστεί.

- 33 Στην υπόθεση **UI κατά Austrian Post AG**, C-300/21, το ΔΕΕ εξέδωσε την πρώτη απόφασή του στην οποία εξετάζει τη μη υλική ζημία στο πλαίσιο του άρθρου 82 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και

για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (στο εξής: ΓΚΠΔ). Το ΔΕΕ επισήμανε ότι ο ΓΚΠΔ δεν περιείχε ορισμένη διάταξη με αντικείμενο τον καθορισμό των κανόνων σχετικά με την εκτίμηση της αποζημίωσης την οποία μπορούσε να αξιώσει το υποκείμενο των δεδομένων. Ως εκ τούτου, ελλείπει σχετικών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, εναπέκειτο στην έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τους λεπτομερείς κανόνες άσκησης των σχετικών αγωγών και, ειδικότερα, τα κριτήρια καθορισμού της έκτασης της οφειλόμενης αποζημίωσης, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Στην υπόθεση **VB κατά Natsionlna Agentsia Za Prihodite** (υπόθεση C-340/21, ECLI:EU:C:2023:986), το ΔΕΕ επιβεβαίωσε ότι η έννοια της «μη υλικής ζημίας» περιλαμβάνει την περίπτωση στην οποία το υποκείμενο των δεδομένων βιώνει βάσιμο φόβο ότι ορισμένα από τα προσωπικού χαρακτήρα δεδομένα του ενδέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο διάδοσης ή κατάχρησης από τρίτα πρόσωπα στο μέλλον.

- 34 Στις 20 Απριλίου 2009, η Επιτροπή υπέβαλε έκθεση προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας περί αποζημίωσης. Η έκθεση περιείχε τα αποτελέσματα της εξέτασης της τότε τρέχουσας φάσης εφαρμογής της οδηγίας περί αποζημίωσης στα κράτη μέλη, η οποία αφορούσε την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2006 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2008. Στην έκθεση επισημάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η μεγάλη πλειονότητα των συστημάτων των κρατών μελών προβλέπει αποζημιώσεις τόσο για σωματική βλάβη όσο και για θάνατο και ότι τα περισσότερα από αυτά περιλάμβαναν την ασθένεια και την ψυχική βλάβη. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα εθνικά συστήματα αποζημίωσης παρείχαν εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση στα θύματα και ότι φαινόταν να υπάρχει υψηλός βαθμός συμμόρφωσης στα κράτη μέλη.

Το εθνικό δίκαιο

Η εθνική νομοθεσία

- 35 Το Scheme δεν αποτελεί όργανο προβλεπόμενο στον νόμο. Αποτελεί διοικητική διαδικασία βάσει της οποίας τα θύματα εγκληματικών πράξεων μπορούν να αξιώσουν αποζημίωση από το κράτος. Δεν αμφισβητείται ότι προϋπήρχε της οδηγίας περί αποζημίωσης.

Εθνική νομολογία

Συναφής εθνική νομολογία που εξετάζει το κατά πόσον υφίσταται δικαίωμα χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικού άλγους (pretium doloris) βάσει της οδηγίας περί αποζημίωσης

- 36 Η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **BV** ελήφθη σοβαρά υπόψη από το Court of Appeal (εφετείο) της Ιρλανδίας στις υποθέσεις **Doyle κατά The Criminal Injuries Compensation Tribunal κ.λπ.** και **Kelly κατά The Criminal Injuries Compensation Tribunal κ.λπ.** [2020] IECA 342 (στο εξής: **υποθέσεις**

Doyle/Kelly). Οι εκκαλούντες είχαν αμφισβητήσει τη νομιμότητα του Scheme για διάφορους λόγους και είχαν υποστηρίξει, μεταξύ άλλων, ότι ο αποκλεισμός της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικού άλγους (*pretium doloris*) παραβίαζε το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης.

- 37 Οι εκκαλούντες ισχυρίστηκαν ότι τα δικαστήρια πρέπει να ενεργούν υπό το πρίσμα των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας και ότι οφείλουν βάσει της απόφασης του ΔΕΕ στην υπόθεση **BV** να διασφαλίζουν ότι «*λαμβάνεται υπόψη η σοβαρότητα των συνεπειών της βλάβης που υπέστησαν τα θύματα*» εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας μέσω της παροχής της δυνατότητας επίδικσης αποζημίωσης για γενικές ζημιές. Οι εφεσίβλητοι υποστήριξαν ότι οι διαπιστώσεις του ΔΕΕ περί «*εύλογης και προσήκουσας*» αποζημίωσης (στις σκέψεις 58 και 61) πρέπει να μελετώνται στο πλαίσιο του ιταλικού συστήματος που προέβλεπε την καταβολή κατ' αποκοπήν αποζημίωσης. Αντιθέτως, το ιρλανδικό Scheme δεν προβλέπει ανώτατο όριο αποζημίωσης και είναι δυνατό να καταβληθούν πληρωμές για διάφορες καταβληθείσες δαπάνες, καθώς και για μελλοντική απώλεια εισοδήματος.
- 38 Στη σκέψη 69, το Court of Appeal επιβεβαίωσε ότι «*δεν υφίσταται πλέον καμία αμφιβολία ότι η οδηγία [περί αποζημίωσης] απονέμει πράγματι δικαίωμα αποζημίωσης από το κράτος βάσει του δικαίου της Ένωσης*» στα θύματα εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας.
- 39 Στηριζόμενο στη «*σημαντική διευκρίνιση*» του ΔΕΕ σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας περί αποζημίωσης και στην επιβεβαίωση του δικαιώματος αποζημίωσης βάσει του δικαίου της Ένωσης, [παραλειπόμενα] [το Court of Appeal] έκρινε ότι ήταν απαραίτητο να εξετάσει, *μεταξύ άλλων*, την έκταση ή το περιεχόμενο του δικαιώματος αυτού και «*ειδικότερα, τον αποκλεισμό της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικού άλγους (pretium doloris) από το ιρλανδικό Scheme...*»
- 40 Το Court of Appeal επισήμανε ότι οι παρατηρήσεις στην απόφαση **BV** συνηγορούσαν υπέρ των επιχειρημάτων τόσο των εκκαλούντων όσο και των εφεσίβλητων. Οι παρατηρήσεις οι οποίες έτειναν να ενισχύσουν τα επιχειρήματα των εφεσίβλητων συνοψίστηκαν ως εξής (στη σκέψη 129):

«Οι αναφορές στην απόφαση στο περιθώριο εκτιμήσεως των κρατών μελών, στην ανάγκη διασφάλισης της οικονομικής βιωσιμότητας των εθνικών συστημάτων, στο γεγονός ότι η αποζημίωση δεν πρέπει κατ' ανάγκη να αντιστοιχεί στο ποσό που θα όφειλε να καταβάλει ο πραγματικός δράστης, στο ότι απαγορεύεται αποζημίωση “αμιγώς συμβολική” ή “προδήλως ανεπαρκής” και στην κατ' αρχήν επιδοκίμασία συστημάτων που υιοθετούν την προσέγγιση της κατ' αποκοπήν αποζημίωσης, τείνουν στο σύνολό τους να συνηγορούν υπέρ της επιχειρηματολογίας του Δημοσίου».

- 41 Όσον αφορά την επιχειρηματολογία των εκκαλούντων, το Court of Appeal επισήμανε τις «επανελημμένες αναφορές» στην απόφαση **BV** τόσο στην υλική ζημία όσο και στη μη υλική ζημία και διαπίστωσε τα εξής (στη σκέψη 129):

«Ωστόσο, οι ρητές και επανελημμένες αναφορές στη “μη υλική ζημία” καθώς και στην υλική ζημία θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνηγορούν υπέρ της άποψης των εκκαλούντων ότι η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης δεν μπορεί να αποκλειστεί απολύτως εξ αρχής».

- 42 Στη σκέψη 129, το Court of Appeal έκρινε τα εξής:

*«Το Court of Appeal κρίνει ότι παρόλο που η υπόθεση **BV** είναι ιδιαίτερα διαφωτιστική ως προς την έννοια της “εύλογης και προσήκουσας” αποζημίωσης, δεν επιλύει οριστικά το ζήτημα αν ένα κράτος μέλος πρέπει να καταβάλει σε κάποιο βαθμό χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης» (η υπογράμμιση δική μας).*

- 43 Το Court of Appeal έκρινε ότι, προκειμένου να επιλυθεί το ζήτημα του κατά πόσον το Scheme πρέπει να προβλέπει την αποκατάσταση τόσο ειδικών όσο και γενικών (υλικών και μη υλικών) ζημιών, ενδέχεται να είναι απαραίτητο ένα ιρλανδικό δικαστήριο να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, πλην όμως δεν ήταν σε θέση να υποβάλει την αίτηση αυτή στην εν λόγω υπόθεση, μεταξύ άλλων, επειδή η υπόθεση δεν ήταν ώριμη προς εκδίκαση.

Συναφής εθνική νομολογία που εξετάζει τη «μη υλική» ζημία

- 44 Το ζήτημα του είδους της ζημίας που πρέπει να υποστεί ένα θύμα εκ προθέσεως εγκλήματος βίας προκειμένου η ζημία αυτή να αποτελεί «μη υλική» ζημία δεν έχει επιλυθεί στο ιρλανδικό δίκαιο. Τούτο δεν προκαλεί έκπληξη δεδομένου ότι το Scheme δεν προβλέπει την καταβολή τέτοιου είδους αποζημιώσεων. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι η έννοια της «μη υλικής» ζημίας εξετάστηκε προσφάτως, σε κάποιον βαθμό, από το ιρλανδικό Circuit Court στο πλαίσιο της προστασίας δεδομένων.

- 45 Στην υπόθεση **Kaminski κατά Ballymaguire Foods Limited** [2023] IECC 5, [παραλείπόμενα] [το Circuit Court] έκρινε ότι ο ενάγων βίωσε σημαντική ψυχική κατάπτωση και υπέφερε από απώλεια ύπνου λόγω της παράβασης του άρθρου 117 του νόμου του 2018 περί προστασίας δεδομένων (Data Protection Act) και/ή του ΓΚΠΔ από τον εναγόμενο και ότι είχε το δικαίωμα αποζημίωσης για μη υλικές ζημιές. Το Circuit Court παρέθεσε τους παράγοντες που ενδέχεται να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση της αποζημίωσης για μη υλικές ζημιές, συμπεριλαμβανομένων των εξής:

Δεν υφίσταται ελάχιστο απαιτούμενο όριο σοβαρότητας προκειμένου να στοιχειοθετείται αξίωση για μη υλική ζημία. Ωστόσο, η αποζημίωση για μη υλική ζημία δεν καλύπτει την «απλή αναστάτωση».

Πρέπει να υπάρχει σύνδεσμος μεταξύ της παραβίασης των δεδομένων και της προβαλλόμενης ζημίας.

Εάν η ζημία είναι μη υλική, πρέπει να είναι πραγματική και όχι υποθετική.

Η ζημία πρέπει να αποδεικνύεται. Η προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων είναι ιδιαίτερα χρήσιμη. Συνεπώς, για παράδειγμα στην περίπτωση αξίωσης αποζημίωσης λόγω ψυχικής κατάπτωσης και άγχους, είναι χρήσιμη η προσκόμιση ανεξάρτητων αποδεικτικών στοιχείων, όπως για παράδειγμα μιας έκθεσης ψυχολογικής πραγματογνωμοσύνης ή ιατρικών στοιχείων» ...

Συναφής εθνική νομολογία σχετικά με τον σκοπό και τον υπολογισμό της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικού άλγους (pretium doloris)

- 46 Ο σκοπός της γενικής αποζημίωσης (ή αποζημίωσης μη περιουσιακών ζημιών) προς ικανοποίηση της ηθικής βλάβης εξετάστηκε στην απόφαση του Supreme Court (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ιρλανδία) στην υπόθεση **Sinnott κατά Quinnsworth** [1984] ILRM 523 στην οποία ο πρόεδρος του εν λόγω δικαστηρίου επισήμανε τα εξής (σ. 531):

«Η γενική αποζημίωση αποσκοπεί στο να παράσχει δίκαιη και εύλογη χρηματική αποζημίωση για τον πόνο, την ταλαιπωρία, τα προβλήματα και την απώλεια των απολαύσεων της ζωής που προκάλεσε και θα προκαλέσει η ζημία στον ενάγοντα».

- 47 Στο έγγραφο διαβούλευσης με τίτλο «*Compensating the Victims of Crime*» [παραλείπόμενα], η επιτροπή νομοθετικής μεταρρύθμισης επισημαίνει ότι το θύμα οποιασδήποτε εγκληματικής πράξης έχει τη δυνατότητα να κινήσει δικαστική διαδικασία κατά του προσώπου που φέρεται να το έχει ζημιώσει καθόσον το ποινικό αδίκημα συνιστά συνήθως και αδικοπραξία, όπως η επίθεση και η σωματική βλάβη.

- 48 Όσον αφορά τον υπολογισμό της αποζημίωσης που πρέπει να καταβάλει ο δράστης, το Court of Criminal Appeal (εφετείο ποινικών υποθέσεων) στην υπόθεση **The People (DPP) κατά Lyons** [2014] IECCA 27 έκρινε ότι:

«Είναι σχεδόν αυτονόητο ότι ένα πρόσωπο το οποίο προξενεί ζημία σε άλλον μέσω της τέλεσης ποινικού αδικήματος, ευθύνεται χωριστά και διακριτά προς καταβολή πλήρους αποζημίωσης στο πλαίσιο αστικής διαδικασίας. Η ευθύνη αυτή είναι αστικής φύσεως και ανεξάρτητη από την ποινική ευθύνη του καταδικασθέντος».

- 49 Πέραν της δυνατότητας παραδειγματικής αποζημίωσης, το ποσό της αποζημίωσης που πρέπει να καταβληθεί από τον δράστη βάσει της εν λόγω αδικοπρακτικής ευθύνης ενδέχεται να καθορίζεται με γνώμονα τις κατευθυντήριες γραμμές για τις σωματικές βλάβες που εξέδωσε το δικαστικό συμβούλιο το 2021, στις οποίες παρατίθεται το ύψος της αποζημίωσης που κατά

την κρίση του μπορεί να επιδικαστεί δίκαια και εύλογα για διάφορα είδη σωματικών βλαβών.

- 50 Στην υπόθεση **DPP κατά Stephen Duffy** [2023] IESC 1, το Supreme Court επισήμανε τη σημασία της απόφασης **BV** και ανέφερε στην σκέψη 67 τα εξής:

«Το [ΔΕΕ] Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι η “εύλογη και προσήκουσα” αποζημίωση προς τα θύματα εγκληματικής πράξης δεν έπρεπε κατ’ ανάγκη να αντιστοιχεί στο ποσό που μπορεί να καταδικαστεί να καταβάλει ο δράστης προς πλήρη αποκατάσταση της ζημίας. Αντιθέτως, συνιστούσε συμβολή στην αποκατάσταση της υλικής ζημίας και της μη υλικής ζημίας που αυτά υπέστησαν. Περαιτέρω, τα κράτη έπρεπε να διασφαλίζουν ότι τα συστήματά τους ήταν οικονομικά βιώσιμα. Ωστόσο, κατά την επιδίκαση αποζημίωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σοβαρότητα των συνεπειών που έχει για το θύμα η εγκληματική πράξη και η αποζημίωση δεν μπορεί να είναι “αμιγώς συμβολική” ή “προδήλως ανεπαρκής”».

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

- 51 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι απαιτείται να διευκρινιστεί το κατά πόσον η οδηγία περί αποζημίωσης επιβάλλει στα κράτη μέλη να αποζημιώνουν τα θύματα τόσο για υλικές όσο και για μη υλικές ζημιές. Αποτελούν τα «κρίσιμα στοιχεία» που προσδιορίζει το ΔΕΕ στην απόφαση **BV** τις ελάχιστες προδιαγραφές που απαιτούνται προκειμένου να διασφαλίζεται ότι ένα σύστημα αποζημίωσης παρέχει «εύλογη και προσήκουσα» αποζημίωση στα θύματα εκ προθέσεως εγκλημάτων κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2;
- 52 Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, το αιτούν δικαστήριο κρίνει επίσης ότι απαιτείται να διευκρινιστούν τα είδη των ζημιών που εμπίπτουν στο περιεχόμενο της «μη υλικής ζημίας» και ειδικότερα το κατά πόσον η τελευταία περιλαμβάνει το «ψυχικό άλγος (*pretium doloris*)» του θύματος. Εν ολίγοις, το κατά πόσον οφείλουν τα κράτη μέλη να καταβάλουν, σε ορισμένο βαθμό, χρηματική ικανοποίηση λόγω «ψυχικού άλγους (*pretium doloris*)».
- 53 Τέλος, από την απόφαση **BV** προκύπτει ότι η «εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση» για τους σκοπούς της οδηγίας περί αποζημίωσης δεν αντιστοιχεί κατ’ ανάγκη στην αποζημίωση την οποία μπορεί να οφείλει να καταβάλει ο δράστης του εν λόγω εγκλήματος βάσει των κατευθυντήριων γραμμών για τις σωματικές βλάβες. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι απαιτείται να διευκρινιστεί η σχέση μεταξύ, αφενός, της πλήρους αποζημίωσης (η οποία αντιστοιχεί στην αποζημίωση που πιθανώς οφείλει να καταβάλει ο δράστης στο θύμα) και, αφετέρου, του ποσού που αποτελεί «εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση» για τους σκοπούς της οδηγίας περί αποζημίωσης.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΚΕΠΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗΣ

- 54 Όλοι οι διάδικοι ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου υποστηρίζουν ότι προκειμένου να επιλυθούν τα ανωτέρω ζητήματα που ανέκυψαν στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον της Ολομέλειας, το αιτούν δικαστήριο χρειάζεται τη συνδρομή του ΔΕΕ για την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης.
- 55 Το αιτούν δικαστήριο συμφωνεί ότι, μετά την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **BV**, απαιτείται να διευκρινιστούν περαιτέρω το κατά πόσον το Scheme, το οποίο απαγορεύει τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικού άλγους (pretium doloris) σε μη θανατηφόρα περιστατικά, είναι ασυμβίβαστο με τις υποχρεώσεις που υπέχει το κράτος από το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης και, εφόσον τούτο ισχύει, τα κριτήρια στα οποία πρέπει να στηριχθεί το αιτούν δικαστήριο κατά τον υπολογισμό της χρηματικής ικανοποίησης λόγω «ψυχικού άλγους (pretium doloris)».
- 56 Το αιτούν δικαστήριο έχει πληροφορηθεί ότι εκκρεμούν περίπου 17 διαφορετικές υποθέσεις ενώπιον του High Court (ανώτερου δικαστηρίου, Ιρλανδία) στις οποίες έχει τεθεί το ίδιο ζήτημα. Η συνδρομή που μπορεί να παράσχει το ΔΕΕ στην παρούσα διαδικασία θα είναι θετική και για τις υποθέσεις εκείνες.
- 57 Προκειμένου να επιλυθούν τα ανωτέρω ζητήματα που ανέκυψαν στο πλαίσιο της διαδικασίας της Ολομέλειας, το αιτούν δικαστήριο χρειάζεται τη συνδρομή του ΔΕΕ για την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης και για την απάντηση στα συγκεκριμένα προδικαστικά ερωτήματα που παρατίθενται κατωτέρω.

ΤΑ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

α) Πρέπει, σύμφωνα με την υποχρέωση που υπέχουν τα κράτη μέλη από το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/80/ΕΚ (οδηγία περί αποζημίωσης) για την παροχή «εύλογης και προσήκουσας αποζημίωσης» στα θύματα εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας, να αποζημιώνονται τα θύματα τόσο για την υλική ζημία όσο και για την ηθική βλάβη κατά την έννοια της απόφασης **Presidenza del Consiglio dei Ministri κατά BV (BV)** (υπόθεση C[-]129/19, EU:C:2020:566);

β) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, ποια είδη ζημίας εμπίπτουν στο περιεχόμενο της «ηθικής βλάβης»;

γ) Ειδικότερα, εμπίπτει το «ψυχικό άλγος» (pretium doloris) του θύματος στην έννοια της «ηθικής βλάβης»;

δ) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο και στο τρίτο ερώτημα, και λαμβανομένου υπόψη ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν την οικονομική βιωσιμότητα των συστημάτων τους, ποια πρέπει να είναι η σχέση μεταξύ, αφενός, της «εύλογης και προσήκουσας αποζημίωσης» που παρέχεται στο θύμα βάσει της οδηγίας περί αποζημίωσης και, αφετέρου, της αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας που θα όφειλε στο θύμα ο δράστης ως αδικοπρακτής;

ε) Μπορεί η αποζημίωση που προβλέπεται για τα θύματα εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας βάσει του «*Scheme of Compensation for Personal Injuries Criminally Inflicted*» [Συστήματος αποζημίωσης για σωματικές βλάβες που οφείλονται σε εγκληματικές πράξεις] [παραλειπόμενα] να θεωρηθεί «εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση των θυμάτων», κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας περί αποζημίωσης, στην περίπτωση που παρέχεται σε θύμα το ποσό των 645,65 ευρώ ως αποζημίωση για σοβαρό οφθαλμικό τραυματισμό που οδήγησε σε μη αναστρέψιμα προβλήματα όρασης;

ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΑΙΤΟΥΝΤΟΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

- 58 Οι συστάσεις του ΔΕΕ προς τα εθνικά δικαστήρια σχετικά με την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων (2019/C3 80/01) αναφέρουν ότι το αιτούν δικαστήριο μπορεί να εκθέσει συνοπτικά την άποψή του ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα υποβαλλόμενα προδικαστικά ερωτήματα καθόσον η ένδειξη αυτή μπορεί να είναι χρήσιμη για το ΔΕΕ.
- 59 Η άποψη του αιτούντος δικαστηρίου επί των ζητημάτων που τίθενται στο πρώτο, δεύτερο και τρίτο προδικαστικό ερώτημα είναι η ακόλουθη:

Οι τρεις αναφορές του ΔΕΕ (στις σκέψεις 60, 64 και 69 της απόφασης **BV**) στην «εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση» η οποία περιλαμβάνει ρητώς, πέραν «της αποκατάστασης της υλικής ζημίας», «την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης» καταδεικνύουν σαφώς ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί πλήρως η ικανοποίηση «της ηθικής βλάβης».

Η ηθική βλάβη δεν διακρίνεται εννοιολογικά από την «ψυχικό άλγος (pretium doloris)» στη δίκαιη και εύλογη χρηματική ικανοποίηση της οποίας αποσκοπεί η παροχή γενικής αποζημίωσης.

Επιπλέον, στη σκέψη 64 της απόφασης **BV**, το ΔΕΕ έκρινε ότι η αποζημίωση που καταβάλλεται στα θύματα «συμβάλλει στην αποκατάσταση της υλικής ζημίας και στην ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που υπέστησαν». Στη συνέχεια το ΔΕΕ έκρινε ότι μια τέτοια συμβολή μπορεί να θεωρηθεί «εύλογη και προσήκουσα» αν αντισταθμίζει, σε κατάλληλο βαθμό, τα «δεινά» τα οποία υπέστησαν τα θύματα αυτά. Η αναφορά στα δεινά υποδηλώνει, επίσης, σαφώς ότι πρέπει να καταβάλλεται, τουλάχιστον σε ορισμένο βαθμό, χρηματική ικανοποίηση λόγω «ψυχικού άλγους (pretium doloris)».

Τέλος, είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτό με ποιον τρόπο μπορεί να θεωρηθεί ότι η αποζημίωση λαμβάνει υπόψη τη «σοβαρότητα των συνεπειών» για το θύμα (όπως εκτίθεται στις σκέψεις 63 και 69 της απόφασης **BV**) αν αποκλείεται πλήρως η χρηματική ικανοποίηση λόγω «ψυχικού άλγους (pretium doloris)».

Συνεπώς, η αποζημίωση του θύματος πρέπει να λαμβάνει υπόψη σε ορισμένο βαθμό το «ψυχικό άλγος» (pretium doloris) προκειμένου να

θεωρείται «εύλογη και προσηκουσα αποζημίωση» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2.

22 Μαρτίου 2024

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ